

Diapo 1. Presentació.

Aquesta comunicació ha estat preparada per Joan Moranta i Manolo Hidalgo, investigadors del Centre Oceanogràfic de les Balears, de l'Institut Espanyol de Oceanografia; Cati Torres i Ivan Murray de la UIB; Hilmar Hinz de l'IMEDEA i Adam Gouraguine de la Universitat de Newcastle.

Avui vos veng a xerrar de conservació, capitalisme i decreixement.

Diapo 2. Esquema.

Els que vos presentaré en aquesta comunicació surt d'aquestes dues publicacions. Una publicada a la revista **Conservation Biology**, on analitzam la incompatibilitat de les estratègies capitalistes del creixement econòmic amb la conservació de la diversitat biològica. I la segona publicada a la revista **Economia Crítica** on feim algunes propostes per fer front a l'emergència climàtica en una economia altament turistitzada com la de les Illes Balears.

Primer repassarem ràpidament algunes de les conseqüències ecològiques i socials del creixement econòmic.

Després farem un repàs històric de les principals fites de les agendes de conservació i analitzarem perquè no funcionen.

Finalment, destacarem alguns aspectes de la proposta que feim de decreixement sostenible.

Diapo 3. Crisi Ecològica i social.

A la crisi ecològica, causada bàsicament per un ús excessiu de materials i energia, que provoca la pèrdua de diversitat biològica, en el que s'anomena com la sexta gran extinció massiva, i el canvi climàtic, causat per un excés d'emissions de gasos d'efecte hivernacle; se li han d'afegir altres crisis econòmiques persistents que estan lligades a la recessió, la pobresa i la desigualtat social. Les campanyes de conscienciació que actuen sobre les persones a nivell individual i que intenten promoure un consum responsable i un comportament cívic no son suficients. No estam aconseguint aturar la pèrdua de biodiversitat, les emissions de gasos d'efecte hivernacle segueixen augmentant i les desigualtats econòmiques i socials cada vegada son més grans. En el mon hi ha unes 3000 persones que son multimilionaris... l'1% de les persones més riques acumulen el 82% de la riquesa global i emet més del doble de carboni que la meitat més pobre de la humanitat... només el 20% de la població mundial consumeix el 80% dels recursos... en canvi, hi ha 700 milions de persones que viuen en situació d'extrema pobresa... això vol dir que 1 de cada deu persones té problemes per satisfer les seves necessitats més bàsiques, com la salut, la educació, l'acacés a l'aigua i els aliments.

Diapo 4. Crisi Ecològica i social.

La pèrdua de biodiversitat i el canvi climàtic son dos dels nou **límits planetaris** que ja hem sobrepassat. El principal problema és que el creixement econòmic il·limitat, necessari per sostenir les societats capitalistes actuals, requereix un consum continu i cada vegada més gran de materials i energia. Per poder cobrir aquestes exigències materials i energètiques s'ha transformat profundament una part important del planeta, amb les conseqüències negatives per a la biodiversitat. Per exemple, l'expansió de l'agricultura i aquicultura intensives, la silvicultura, la sobrepesca, la indústria (inclòs el turisme), la urbanització i el transport globalitzat són només algunes de les activitats econòmiques que estan alterant els ecosistemes terrestres, aquícoles i marins, amb un increment de la contaminació i l'aparició d'espècies invasores. A més, aquestes activitats tenen una contribució molt importants a les emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Diapo 5. Les agendes de conservació.

A finals dels anys 1960 i principis dels 70 es va començar a reconèixer l'impacte que les activitats humanes teníem sobre el planeta. L'any 1972 l'informe Meadows posava en evidència la inviabilitat que, per a un planeta amb recursos finits, implicava el creixement il·limitat. Aquest mateix any es celebra la Conferència Mundial d'Estocolm sobre el Medi Ambient Humà que va ser la base a partir de la qual el medi ambient va començar a formar part de les agendes polítiques a escala internacional, nacional i regional. En general, durant la Conferència es recull la preocupació sobre els efectes negatius de l'activitat humana sobre el medi ambient i es posa de manifest la necessitat de protegir ambientalment el planeta i preservar els recursos pensant no sols en les generacions presents, sinó també en les futures.

El 1987 es publica l'informe Brundtland i es produeix un canvi de concepció sobre l'efecte del creixement econòmic sobre el medi ambient. En aquest informe es defineix el concepte del desenvolupament sostenible, i el creixement ja no es presenta com el responsable del declivi ecològic, sinó com la solució als problemes socials i ambientals. A partir de millores i solucions tecnològiques, que es poden aplicar gràcies a la inversió econòmica, es poden solucionar els problemes de la degradació ambiental causades pel mateix sistema econòmic.

A partir d'aquí, a les següents conferències de l'ONU de 1992, 2002 i 2012 es va consolidant el concepte de desenvolupament sostenible i es va implementant en els àmbits econòmic i social, impulsant la liberalització i internalització dels sistema econòmic i la globalització del comerç, per impulsar encara més el creixement i el desenvolupament sostenible a tots els països, i per a abordar millor els problemes de la degradació ambiental, la pobresa i les desigualtats socials. A la conferència de Rio de Janeiro de 2012 s'impulsa el concepte de creixement verd i blau que pretén la conservació i restauració de la natura i la mitigació del canvi climàtic mitjançant el creixement i el guany econòmic. Tanmateix, el creixement verd i blau es regeix pels principis econòmics convencionals, esforçant-se per mesurar el valor monetari de la natura i vinculant-lo amb els conceptes de capital natural, desenvolupament sostenible

i serveis ecosistèmics. En definitiva, per justificar poder continuar fent el mateix de sempre, necessitam inventar conceptes nous per donar certa aparença de que fem les coses bé... però en definitiva no estam canviant res.

Aquest procés acaba amb l'aprovació de l'agenda 2030 i els objectius de desenvolupament sostenible, on precisament hi ha 2 ODS centrats en la biodiversitat: ODS 14 sobre la conservació i ús sostenible dels oceans, mars i recursos marins i ODS 15 sobre la gestió sostenible dels boscos per a combatre la desertificació i la degradació de la terra i detenir la pèrdua de biodiversitat. Aquests objectius insten a prendre mesures significatives per a reduir la degradació de les àrees naturals, detenir la pèrdua de biodiversitat i protegir i prevenir l'extinció d'espècies. No obstant això, els ODS no impliquen un seguiment de les tendències absolutes en l'ús de recursos i prioritzen el creixement (per exemple, ODS 8) sobre la integritat ecològica.

Paral·lelament es va desenvolupant l'agenda de conservació de la biodiversitat. El 1992 es crea el Conveni sobre la Diversitat Biològica i es posen en marxa dos plans estratègics, el primer entre 2002 i 2010 i el segon entre 2011 i 2020 amb les Metes d'Aichi. En els dos casos, en els informes que avaluen la consecució dels objectius establerts a cada Pla Estratègic es conclou que no s'està aconseguint aturar la pèrdua de la biodiversitat.

Ara estam en la preparació del nou Pla Estratègic post-2020 pels pròxims 10 anys i de camí cap als objectius de l'Agenda 2030 i la Visió 2050 de viure en harmonia amb la natura. Malauradament, tot apunta a que si no feim algun canvi urgent i dràstic no aconseguirem revertir la tendència de pèrdua de biodiversitat.

Diapo 6. Per Què no Funcionen les Agendes de Conservació?

Com vos deia abans, en els informes del Secretariat del Conveni de la Perspectiva Mundial sobre la Diversitat Biològica dels anys 2010 i 2020, es veu que mentre que les polítiques i accions de conservació s'han anat incrementant significativament, l'evolució dels impactes i de l'estat de la natura, o no ha canviat gaire o ha empitjorat. Una de les mesures de conservació que més èxit tenen són les Àrees Protegides. Com es pot veure a les dues gràfiques de la dreta el percentatge d'àrea protegida i la inversió s'ha anat incrementat des de l'any 2000 tant a terra com a la mar. En canvi, aquesta mesura tampoc serveix per revertir la pèrdua de biodiversitat a nivell global.

Per tant, una vegada més hem de repetir que el consum continu i cada vegada més gran de materials i energia necessari per sostenir les societats capitalistes actuals és al mateix temps la base del creixement econòmic il·limitat i del deteriorament planetari, que eclipsa els èxits de les agendes de conservació.

Com ja han apuntat bastant d'autors, el problema és que les agendes de conservació es fonamenten en els postulats econòmics convencionals, es a dir:

- i) El creixement és essencial per aconseguir un planeta més saludable i conservat.
- ii) Estimula l'eficiència tecnològica perquè redueix l'ús de materials i energia i les emissions de GEI.

iii) És possible desacoblar el creixement dels impactes ambientals i la pèrdua de biodiversitat.

No obstant això, cada vegada hi ha més bibliografia que relaciona directament en deteriorament ambiental i la pèrdua de biodiversitat amb el creixement i demostren que en la majoria de casos es molt complicat desacoblar el creixement dels impactes, i quan això passa és perquè s'externalitzen els impactes.

Diapo 7. Estratègia de Decreixement Sostenible

Necessitem deixar de tenir l'economia i el creixement econòmic en el centre, com objectius col·lectius, i posar el medi ambient i les persones en el centre de tot. Avui en dia mesurem el progrés d'una societat en funció del seu Producte Interior Brut i el seu creixement econòmic, que cada any ha de créixer un 3% respecte a l'any anterior perquè la màquina de producció i consum funcioni a bon ritme i no entrem en crisis. Però, que passaria si canviéssim l'objectiu i ens fixéssim amb altres paràmetres per mesurar el progrés?... per exemple:

1. La qualitat de l'aigua que bevem i l'aire que respiram
2. La qualitat i procedència dels aliments que menjam
3. El ben conservats que tenim els nostres ecosistemes terrestres, aquàtics i marins
4. La producció neta de l'energia que necessitam
5. La mobilitat de baixa contaminació
6. El ben estar i la salut de les persones
7. La participació ciutadana, la democratització i la societat civil activa
8. L'accés a la educació de qualitat
9. L'accés a l'habitatge digne
10. La reducció de les desigualtats socials i dels índex de pobresa
11. Etc, etc, etc....

Tost aquets elements haurien d'estar en el centre de una agenda de decreixement sostenible.

Proposam substituir l'Agenda 2030 dels ODS per una Agenda 2030 basada en objectius de prosperitat compartida sense creixement. El canvi és radical, el focus ja no estaria en el desenvolupament ni en el creixement, si no en la necessitat de compartir i construir una societat més justa i equitativa, com per exemple:

1. Centrar-nos en la qualitat de les nostres vides
2. La salut i felicitat de les persones
3. La solidés de les nostres relacions i confiança en la comunitat
4. La satisfacció i realització personal en els llocs de feina
7. Tenir cura dels nostres sentiments i dels objectius compartits
5. Participació plena en la vida social i política

En aquest sentit les Illes Balears no som un bon exemple. De fet l'especialització turística de l'economia balear no ha anat acompanyada d'una major fortalesa ni una menor vulnerabilitat del sistema, sinó tot el contrari. Ja no tenim capacitat de produir els aliments, ni l'energia que necessitem per subsistir i les desigualtats socials han augmentat clarament.

En definitiva, és una qüestió de prioritats. Si la prioritat és l'economia, possem tots els recursos a salvar l'economia. Però si canviem el focus i posam l'atenció, el recursos i l'energia a reduir el canvi climàtic, conservar la biodiversitat i al servei del benestar de les persones, viuríem un canvi radical de paradigma..., per exemple:

1. Fer una transició energètica justa i equitativa,
2. Tenir una producció d'aliments de base local i agroecològica i de baix impacte ambient, també més justa i equitativa,
4. Fomentar la rehabilitació d'edificis, en front de la nova construcció amb criteris bioclimàtics i arquitectura vernacle.
3. Disminuir la producció de residus i desaprofitament alimentari,
4. Prohibir l'obsolescència programada,
5. Promoure molt més els serveis de cures, salut i educació,
6. Incentivar la participació ciutadana i la democràcia activa,
7. Etc, etc, etc...